

mentum patitur? Matt., xvi, 27. Prius enim homo applicare se debet salutis suae, et postea studere debet salutis alienae. Praeterea dicit: *Fructum suum*, quia quaelibet arbor fructus producere debet, speciei suae correspondentes; scilicet malogranatus malogranatos, ficus ficus, nux nuces, ad insinuandum per hoc nobis, quod quilibet propria vocatione debeat esse contentus, in quam Deus illum in hac vita collocavit, et secundum illam intra sphaerae suae limites christiane operari; artifex mechanicus non debet vivere instar nobilis, secularis non ut religiosus, nec e contra; sed hic vivere debet claustraliter, conjugatus intentus esse debet gubernandae suae familiae, miles arti militari; cullibet enim predictorum caelestis ille agricola in suo statu de mediis providit, quibuscumque aeternae vitae fructus copiose producere possit, *Psal.* xxiv, 21: *Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit in via quam elegit; in cunctis operibus timor Dei praecedat, moxque in omni vocatione videbitur abundantia operum sanctorum: Anima ejus in bonis demorabitur, semen ejus hereditabit terram.*

6. — S. Bernardus observat quod hypocrite non proferant fructum suum, quia tametsi quod exteriorem apparentiam virtuose operentur, illud tamen opus non est fructus, quia radix vitiosa est, id est, intentio est perversa, et haec est, quae operibus nostris bonitatem ac meritum tribuit. *Dabit tempore suo.* «Tempus unicuiusque ad operandum,» inquit Hugo Cardinalis, «est praesens vita.» *Joann.*, ix, 4: *Me oportet operari donec dies est, venit nunc quando nemo potest operari. Dum tempus habemus, inquit Apostolus, Gal., vi, 10, operemur bonum.* Est nihilominus inter arborem et nos haec differentia, quod illic certo tantum anni tempore fructum reddant, non autem semper, nobis autem necessum est, ut per totum vitae decursum bene operemur et fructum faciamus, fieri enim potest, quod caelestis agricola veniat et fructus a nobis requirat, quos si non invenerit, maledicet nobis, prout fecit arbori ficus; et tametsi, ut Evangelista bene notat, tempus fructus producendi tunc non adesset, nihilominus illi meleditit, quia arbor illa hominis figura erat, qui quovis tempore et in quacumque aetate fructificare debet in vitam aeternam. Arbor tantumvis a ferro succidatur, pulsetur et stercoretur, ideo tamen fructus proferre non desinit, imo tanto copiosiores solet fructus afferre; ita quoque homo, quando vel maxime proscinditur contumeliis, petitor opprobriis; tunc illi tempus adest aptissimum ad profunderum patientiae, charitatis, mansuetudinis et humilitatis fructum; dum mense accumbimus, tempus est, ut sobrii simus; quando conspiciuntur necessitas et egestas proximi, tunc tempus est exhibendae eidem compassionis; in prosperitatibus tempus est temperantiae; in tribulationibus patientiae; in necessitatibus extremis firmæ et constantis

in Deum fiducia; et sic de singulis. *Et folium ejus non defluet.* Alii legunt: *Non decidit;* quia fructus, id est, bona opera, merita, imo etiam folia, per quae intelligi possunt bona desideria, non perduntur, sed colliguntur in caeli penario: *Capillus de capite vestro non peribit.* Luc., xii, 18.

7. — S. Bonaventura, *Serm.* in hac Dom., ait: «Bonus fructus, bona vita; fructus autem bonitas «probat utilitate, multiplicitate, delectabilitate, «durabilitate; utilitas in retributione, multiplicitas «in operatione, delectabilitas in devotione, durabilitas in consummatione et perseverantia.»

8. — Notandum est, haec verba ab eo dicta esse, qui de semetipso ait, *Joan.*, xv, 1: *Pater meus agricola est;* ac proinde advertendum est, quod non dixerit in numero singulari: *Sic omnis arbor bona bonum fructum facit*, sed in numero plurali, *bonos fructus.* Quae ponderatio ab eodem S. Bonaventura facta fuit, qui textum illum Evangelicum, *Joan.*, xv, 8: *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum offeratis*, exponens dicit: «Parum curaret de arbore, quae non afferret nisi duo vel tria «poma; similiter de agro non ferente nisi duo vel tria grana, sic et tu nisi vis contemni a Deo, non «paucos, sed multos honorum operum fructus «ferre debes: *In omni bono opere fructificantes.* «*Coloss.*, viii, 10.»

Mala autem arbor malos fructus facit.

9. — Una ex praecipuis causis, cur arbor fructus vermiculos producat, aut putridos, est, quia radix ejus infecta est; eodem modo causa, cur omnia opera hominis ficti, hypocritae et impii, apud Deum abominabilia sint, ab eoque rejiciantur, est, quia intentio, quaecumque illa sunt, tametsi apparenter recta et christiana sit, revera tamen fraudulenta, ficta et perversa est. S. Augustinus ait: «Non valde attendas quid homo faciat, sed quid, cum facit, «aspiciat;» hypocrita quidem bona opera facit, sed ut alios decipiat, ut famam, aestimationem et applausum mundi sibi comparet, ut ab hominibus colatur et veneretur, tanquam homo sanctitate conspicuus, non respiciat ad Deum, nec ad divinum illius servitium, multo minus ad propriam animae salutem. De salamandra naturalista scribunt, quodsi veneno suo radicem contigerit arboris alicujus, omnes illius fructus perdat et destruat, omnemque foliis et floribus vigorem adimat; eadem est serpentis infernalis astutia, quae radicem intoxicare, id est, depravare intentionem nititur, hoc enim si praestiterit, omnia se hominis merita depravasse novit; nam ut S. Gregorius testatur: «Cum perversa est intentio, quae praecedit, prae «vum est omne opus quod sequitur, quamvis «rectum esse videatur.»

VERBIS 18.

Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.

Non potest arbor bona malos fructus facere.

1. — Et tamen hoc non obstante, experientia saepe docet, quod etiam viri sancti, imo etiam sanctissimi, lapsi quando fuerint; sed ut ait Jansenius: «Facilis est responsio, per arborem bonam «voluntas bona est intelligenda; per arborem malam voluntas mala; jam manifestum est, bonam «hominis voluntatem mala non facere, nec contra «malam voluntatem bona facere.» Arbor enim bona, ut Rabanus a Glossa et Hugone Cardinali citatus, ait, idem est, quod *voluntas bona.* S. Hieronymus super *Isaiam*, cap. xxxv, hunc textum commentans ait: «Non refert ad naturae proprietatem, «ut heretici volunt, sed ad mentis arbitrium. «Denique inferitur: Aut facite arborem bonam, et «fructus bonos; ex quo perspicuum est, unum «quemque propria voluntate facere animae suae «bonam vel malam arborem, cujus fructus varii «sunt.»

2. — Dionysius Carthusianus ait: «*Non potest arbor bona*, in quantum *bona, malos fructus facere*, sic nec homo virtuosus, ut talis, potest «facere opera mala, potest tamen malus fieri et «peccare.» Theophylactus rationem reddit, cur Christus hominem arbori comparet: «Arbori con- «fert hominem,» inquit, «eo quod potest a sterili «peccato in virtutem inseri.» S. Hieronymus in exemplum Moysen adducit ad aquas contradictionis peccantem, Davidem adulterum, Petrum perjurum, qui omnes arbores bonae erant. E contra vero Jethro idololatra arbor mala erat, et tamen genero suo bona consilia suggestit. Achior princeps Ammonitarum causam populi electi apud Holofernum defendit; sic quoque Judas aliquo tempore virtuosus vixisse creditur; at vero idem S. Hieronymus postea ad persecutorem Ecclesiae Saulum deveniens, ejusque mutationem considerans, dicit: «Saulum, «arborem malam eo tempore quo persequabatur «Ecclesiam Christi, fecisse postea fructus bonos, «quando in vas electionis de persecutore translat- «us est.» Unde concludit: «Tandem ergo bona «arbor fructus non facit malos, quamdiu in boni- «tatis studio perseverat, et mala arbor tandem «manet in fructibus peccatorum, quamdiu ad pec- «nitentiam non convertitur.» S. Anselmus quoque in eadem est opinione, quod scilicet per hanc arborem, sive bonam sive malam, intelligi debeat bona vel mala voluntas: «Per arborem malam «mala voluntas intelligitur, de mala ergo voluntate «nunquam bona actio procedit.»

3. — Auctor Imperfecti reflexionem quamdam habet, per quam haec verba magis perspicue decla-

rat: «Non dixit,» inquit, «arbor mala non potest «fieri bona, neque arbor bona, mala; sed malus «non potest facere fructus bonos, id est, quamdiu «malus est; si vero factus fuerit bonus, potest, ut «unusquisque quod malus est, aut bonus, voluntas «tis ejus sit, non naturae.»

4. — Dionysius Carthusianus duas haec propositiones veras esse dicit *in sensu composito, non diviso*; siquidem quamdiu anima aliqua in gratia et amicitia Dei consistit, non potest facere opera demeritoria, pariter qui est in statu peccati per aliquod tempus, non potest sibi comparare meritum vitae aeternae. Idem Auctor Imperfecti dicit: «Ser- «vus Dei non potest facere malum, et si videbitur «tibi, quod aliquando male fecerit, considera «caute ipsum malum ejus, et invenies eum ab «intus esse bonum, nam eo proposito bonum, etiam «quod videtur malum, bonum est, quia proposi- «tum bonum malum opus excusat;» daturque evidens exemplum in Moysse, qui Aegypto illi mortem intulit, verum finis illius non fuit propriae injuriae compensatio, sed zelus vindicandi injurias, populo Dei ab injustis persecutoribus illatas. De Jacob quoque legitur, quod aliud lingua protulerit, aliud vero senserit in corde, quando ad Esau faciem ejus sibi vultui Dei similem videri dixit: «Non ut eum deciperet, sed ut eum compesceret.»

Neque arbor mala bonos fructus facit.

5. — Tametsi multa opera ex iis, quibus se hypocritae impediunt, oculis nostris bona esse appareant, revera tamen talia non sunt. Unde Cajetanus ait: «Ideo Jesus hoc dixit, ut intelligamus, quod «quaecumque opera bona ex suo genere, quae pro- «cedunt a mala voluntate falsorum prophetarum, «non sunt fructus boni, sed mali, ita quod intelli- «gamus etiam ipsa vestimenta ovium, sub quibus «se occultant, fructus esse malos.» Ex illo quoque Apostoli textu, *I ad Corint.*, xiii, evidenter deducitur, unumquodque opus, quantumvis id sanctum sit, nisi a charitate informetur, invalidum esse. Porro observandum est, quod Christus in numero plurali dicit: *Fructus*, quia tametsi nonnunquam multa opera apparenter virtuosae faciant, attamen qui omnia bene considerat, in aliquibus illorum hypocritarum apparebit et dolus. Auctor Imperfecti ad discernendum ipsorum operationes, sequens nobis tradit monitum, dicit enim, *Hom.* xix: «Etsi vide- «tur tibi facere bonum, considera caute ipsum «bonum, et invenies illud ab intus esse malum, «nam quod ex proposito malo fit, etiam bonum, «malum est; nam bonum opus malum propositum «non excusat, malum autem propositum bonum «opus condemnat.»

VERSUS 19.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

1. — Hisce verbis Christus falsis Prophetis et omnibus reprobis duplicem penam comminatur; damni scilicet, per verbum *excidetur*, quia sicut arbor præcisa aut amputata, eo ipso privata est vegetativa, ita reprobos a vita æterna in perpetuum proseribit et exulat; pena vero sensus denotatur per verba sequentia: *Et in ignem mittetur*. Unde Hugo, Chrysostomi auctoritatem adducens, inquit: « Due sunt penæ: excidi, et in ignem mitti; qui enim comburitur, etiam a regno exciditur. Multi gehennam horrent; ego vero casum illius gloriæ multo majorem gehenna penam esse aio. Intolerabilis est gehenna; dierum etiam mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicit, quale est a beata illa gloria excidere, et odio Christi haberi. »

2. — Observanda hic est causa, cur ferrum hujus arboris radici intimet, ut ligna cadat: *Quæ non facit fructum*. Porro illi, qui otiosi, negligentes et in servitio Dei, nec non in arduissimo propriæ salutis negotio desides sunt, huic comminationi præcænis aliis maxime subjecti existunt. S. Bonaventura, *Serm. 1 in Dom. VII*, ait: « Illa arbor est origo mali operis, quæ est infecunda, » adducitque id, quod Lucas cap. xiii, de illo, qui arborem ficus sterilem habebat, scribitur: « Per arborem illam potest intelligi, qui in operibus virtutis non se exercet, cui minatur Dominus succisionem: *succide ergo illam; ut quid terram occupat?* » Glossa ab eodem Seraphico Doctore citata super hæc jam dicta verba ita commentatur: « *Terram occupat*, qui locum quem tenet, bonis operibus non exerceat, et exemplo pravitatis præstat impedimentum cæteris, ne calore solis tepescant. »

3. — Considerabilis quoque est hæc dictio: *Omnis arbor*, id est, ut Hugo Cardinalis ait: « Sine acceptione personarum. » Etenim reges, qui multos in sui defensionem enumerant ferro armatos exercitus, hoc ferrum sive securim, quocumque etiam adhibito conatu arceri non poterunt, imo: *Potentiores potentiora tormenta patientur*.

4. — In Græco legitur in tempore præsentis, *exciditur*, ad notandum quod reprobos aliquis in ira et indignatione constitutus, de facto « secum dum præsentem justitiam » uno pede censeatur infernum ingressus, mortemque non solum corporalem, verum etiam æternam, supra se ex tenuissimo quodam filo suspensam habeat, idque tanto magis verum est, quod verissimum sit, quod *stimulus mortis peccatum est*, ac proinde sanctissimus Christi Præcursor in desertis Judææ voce quadam et spiritu Apostolico clamabat, *Matt.*, iii, 8, 10: *Fecite fructum dignum penitentia, jam enim securis*

ad radicem arborum posita est; omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Ubi Hugo Cardinalis ait: « Securis est severitas judicaria; arbor est homo cujuscumque conditionis, sive religiosus, sive secularis, sive prelati, sive subditi; radix arboris vita hominis » securis ergo est ad radicem posita, quia sententia judicis ad extirpandos infructuosos funditus est « præparata. »

5. — Observandum quoque est quod increata illa Sapientia in Evangelio præsentis eadem utatur phrasi, qua Præcursor ejus usus fuerat, idque non mysterio; num enim Salvatori nostro alii modi loquendi non suppetebant, ut idem documentum, eandemque comminationem nobis, aliis differentiis verbis intimare aut inculcare posset? Hugo Cardinalis ait: « Hic sagillantur Prædicatores, qui « dicta aliorum dedignantur dicere; » nimirum vult authenticare et ratificare hanc propositionem, et ideo illam, utpote in qua maximum momentum positum est, iisdem fere verbis repetit, ad inculcandum fidelibus suis tanto fortius statum illum prorsus miserabilem, in quo positi sunt, qui extra Dei sunt gratiam constituti: *Securis ad radicem arboris posita est; exciditur, et in ignem mittitur*.

6. — Considerandum quoque est quod absolute dicat: *Excidetur*, nulla facta mentione, qua ferrum istud vibrabitur, non dicit, quod ipse excidat, quia *Deus mortem non facit, nec latetur in perditione vivorum*. Sap., i, 13. Nos potius sumus nobismetipsis instrumenta mortis non solum temporalis, sed etiam æternæ: *Impii manibus et verbis accersierunt illam*, siquidem per sensualitatem, crapulas, rixas, aliosque excessus et delicta exereabilia, nobis ignem infernalem adsciscimus, mortemque et justitiam non solum divinam, sed etiam nonnunquam humanam acceleramus.

7. — *Excidetur*, inquit, in tempore futuro; unde colligi posse videtur, quod adhuc multum tempus reliquum sit, donec hoc fiat, adeoque non opus sit tantopere accelerare ad reddendum fructum et faciendam penitentiam; sed decipitur quisquis id sibi verum esse persuadet, quod verum esse patet, si modum, quo ligna vel arbores cædi solent, diligentius consideremus; dum igitur arbor aliqua cæditur et in terram prosternitur, vel hoc fit, ut ex casa arbore trabes fiant, vel tabulæ in labores scripulariorum adhibende, vel ut ligna arboris cæse igni faciendi et nutriendi deserviant. In primo casu multe haberi solent considerationes, nimirum ut lignum sub statu bonæ luncæ cæsum fiat, ut sit rectum, solidum, minimeque carie aliqua affectum; at vero si lignum igni tantum servire debeat, quovis tempore id cædere licet, nec ullus ad prædictas conditiones habetur respectus: simili modo is, qui pro edificio supremæ Jerusalem in mente Dei destinatus est, sive arbor illa, quæ in paradisum cœ-

lestem aliquando transplantanda erit, magna cum circumspectione a sapientissimo illo totius mundi architecto cæditur, illa namque errare nescia cœli providentia attendit, ut id non fiat, nisi in luna propriorum meritorum plena, ut nullus talis sit peccati carie obnoxius, ut fiat in tempore, quo talis constitutus est in divina gratia, et quando vel maxime onustus et plenus fructibus. *Lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, et omnia quæcumque faciet, prosperabuntur*. Non vero idem fiet seu observabitur quoad reprobos, qui destinati sunt ad flammam infernales: *Non sic impij, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ*.

8. — Potest quoque hoc loco alia fieri reflexio, nimirum quod aliquæ arbores cædantur non ut destruantur, sed ut radici propinquius jungantur, vel ut inferatur trunco alieno, velut transplantentur; quando vero radix simul amputatur, signum est, quod tunc penitus extirpanda sit, et tunc nulla superest spes sive repullandi, aut germinandi, aut fructificandi. Et hæc est miserrima illa reproborum conditio, qui postquam a ferro seu falce mortis præcisi sunt, nullum amplius superest illos reparandi, aut in integrum restituendi remedium, nec ulla per totam æternitatem spes illis superest, ut redire possint ad statum, in quo opera bona et penitentiam facere queant. *In ignem mittitur; et in inferno nulla est redemptio*. « O lignum aridum, » exclamat S. Anselmus, « et inutile, æternis ignibus dignum! quid respondebit in illa die, cum exigetur a te usque ad ictum oculi, omne tempus vivendi tibi impensum, qualiter fuit impensum? »

9. — Hugo Cardinalis ait: « Excidetur de numero filiorum, inter quos computatur in Ecclesia militante, in qua non est merito, sed numero; *jam securis ad radicem arboris posita est; excidetur* per excommunicationem, per mortem, per « judicii examinationem. »

Additiones.

a. — *Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittitur*. Prosequitur Dominus ipsam metaphoram de arbore, et ad incutiendum timorem falsis Prophetis, eorum indicat penam et supplicium. S. Chrysostomus, *Hom. xxiv*, notat quod duæ sunt penæ, *excidi et in ignem mitti*, et privati felicissima Dei visione. Intolerabilis res est gehenna, sed multo intolerabilior ac gravior pena est a summa illa Dei visione ac gloria expelli et excludi. Tamen Dominus de igne gehennæ mentionem facit, quia homines hujus sæculi, utpote imperfecti, maxime supplicia, ac pœnas corporis timent et formidant, illorumque metu frequenter colibentur. Non pauci inveniuntur qui convivium sibi representant gloriæ celestis, alii vero qui mentis suæ oculos in pœnas conjiciunt infernales;

ast hi ultimi longe majorem sibi comparabunt profectum, certiorumque obtinebunt emendationem, siquidem penarum meditatio efficaciam habet, ut animam ab omni eximat culpa, et flagitio, magis quam spes præmi et beatitudinis contemplatio. S. Chrysostomus, *Hom. v ad pop.*, non dubitavit dicere: « Si quis gehennæ semper permittisse laboret, omnem mortem deridebit, et non pre-senti tantum angustia liberabitur, sed et ab illa « flamma eripietur. Gehennam continue timens, « nunquam in gehennæ ignem incidet, continuo « hoc castigatus metu. »

b. — Mysterium est quod Dominus arbori male hic duplex assignet supplicium, *excidetur et in ignem mittitur*, neque tamen arbori bonæ ullum assignet præmium. Ratio autem est, quia arbori bonæ suamet bonitas ac excellentia satis sufficientis est præmium. Arbori autem pessimæ duplex infligitur pena, et merito, planta enim quæ, aut proposito, aut viso exemplo bonæ radiis, aut adhibita opera et incisione, incurvatione, erectione, transplantatione, boni ac diligentis superioris, non proficit, nec in optimos fructus prorumpit, in sui condemnationem omne supplicium parvum reputatur; unde non una sed duplici pena mulcetur. Similes arbores male sunt perditæ salutis homines, qui correctiones aspernantur et nullam ex illis fructum referunt.

c. — Concors est SS. Patrum sententia, rationales homines, per has arbores significari, quos ideo Deus in hortum Ecclesie transplantavit, ut fructus ferant temporibus suis; a quibus dum abstinent ignem et excidium minatur. Ilane, Domine, dire luet arbor, quæ, ex bonitate coloni et agricolæ plantata, forte in culpa non est, quo minus fructum ferat? Quid si terra sterilis malignitate sua necessarium neget humorem? Ergo hac similitudine nihil aliud declarare voluit Christus Deus, quam ostendere quam detestabile sit otium, et fructus carentia. Nihil enim pejus excogitari potest quam illud, quod in otiositate et torpore degit, utpote maledictioni proximum et igni solum serviens. Signum enim æternæ reprobationis est, sine fructu transigere tempus, quod ipsa mortis coram Deo nos accusabit. Unde sicut mater Tobie, Tobiasiam a se dimissum, tanquam deperditum flet lacrymis irremediabilibus, atque dicebat: *Ut quid permisimus peregrinari a nobis lumen oculorum nostrorum, solum vitam nostræ; pariter justus illi deflentur, qui nullam temporis rationem habent, illudque adeo pretiosum, aut male impendunt, aut negligunt, de quo exactam aliquando rationem redditurus sunt.*

d. — Stupenda profecto et terribilis sententia qua arbores, quæ fructus bonos ferre differunt, Dominus ferit! Quam adimpletam et executioni mandatam legimus, apud Matthæum, *xxi*, in illa

ficus arefacta, quæ cum esurienti Domino ficus nullas offerret, maledicta, igni in pabulum cessit. Cur vero eam, quam decet, cum his serotinis arboribus, patientiam non habet celestis arborum mysticarum cultor, ut etsi hoc anno sterilescent, futuris saltem temporibus uberes fructus afferent? Nullatenus hortulani hic culpanda patientia venit; cum enim plurimis annis infrugifera in horto Ecclesie steterint, atque de die in diem fructus sponderint, merito excinduntur. Ut intelligant Christiani homines, quos arbores inversas dixit Aristoteles, quantum Deus celestis horti Ecclesie cultor, eos abominetur, severereque notet, qui ad usque finem vite emendationem suam differunt, fructusque penitentiae de die in diem reservant. Sicut enim hortorum cultores ex eo capite steriles arbores evellunt, non quia fructus ferent, sed quia terram occupant, et in presenti non ferunt; ita celestis Patrefamilias impenitentes, qui tardius per penitentiam ad Deum convertuntur, præter expectationem, morte repentina sæpe excindit.

e. — Allegatis verbis: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum*, etc., hoc significare intendit Christus, quod quemadmodum hortorum cultores sterilem arborem evellunt, ne terram occupet et umbra sua frugiferis arboribus noceat; nam igni reservant in ita celestis Patre improbos et sceleratos peccatores ante diem e medio frequenter tollit. Cujus acceleracionis causa sibihi peccatores sunt; peccata siquidem mortalia committentes, ut plurimum sibi mortem accelerant, et ex improvise pereunt. Ut proinde bene notat S. Basilius: «Sci-
tisne filii, quo intraveritis, et quæ vos maneant obligatio? Arbores vos esse scilote, quas mera
«Deus sua misericordia gentilitatis erutas sylvis, in
«Ecclesie transplantavit Paradisum.» Nempe eo fine ut copiosos honorum operum ferant fructus; a quo fine cum malitiose recedant impii, quid mirum quod excidantur et igni reserventur, cum ipsi sibi infernus sint, et ignis quidam, quo anima eorum in hac et altera vita aduritur?

VERSUS 20.

Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

1. — Lucas Brugensis ait: «Nam præter illationem, etiam confirmandi vim particula ista habere videtur, id quod Euthymius docet, ut ne quis excisionem, quæ frequenter haud conspicua oculis est, signi loco datam intelligeret, repetit signum illud quod dederat, vultque in eo persisteri.» Etenim clarissimum et indubitatum signum, unde homo hypocritarum dignosci falsitas potest, est examine opera eorum, quia nunquam adeo bene dissimulare aut fingere poterunt, quin semper, quales revera sint, agnoscantur.

VERSUS 21.

Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse intrabit in regnum celorum.

Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum celorum.

1. — Quasi diceret, inquit S. Anselmus: «Ideo dico, quod a fructibus cognoscetis eos, quia in ver-
«bis non semper cognoscuntur homines, quia non
«omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine,» etc. Huic autem sententiæ Christi, idem sanctus Pater textum illum opponit Joëlis Propheta, II, 34, dicens: *Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit*; nec non textum sequentem Apostoli, I Cor., XII, 3, scilicet: *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*. Respondet autem: «Illud invocare, atque illud dicere, non verbotenus accipiendum est, sed ponderosius intelligendum, juxta illud
«Psalmistæ, Psal. CXXIV, 18: *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum*; in veritate vero invocant Dominum, qui facit se idoneum servum.»

2. — Albertus Magnus aliquas exponit conditiones, ad hoc requisitas, ut qui Deum nostrum digne invocare possit: «Conficatur ex tribus,» inquit, «perfecta invocatio: ex devotione, ex fide cordis et confessione oris, et operis attestacione, et tunc perfecta est invocatio, aliter est mendax;» adducitque verba illa Psalmi LXXVII, 36: *Dixerunt eum in ore suo, et in lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus.*

3. — S. Hilarius similiter dicit: «Regnum celorum sola verborum officia non obtinent, neque qui dixerit: Domine, Domine, heres illius erit, quid enim est meriti Domino, dicere: Domine? numquid Dominus erit, nisi fuerit dictus a nobis? Et que officii sanctitas est, nominis nuncupatio, cum celestis regni iter, obedientia potius voluntatis Dei, non occupatio repertura sit?

4. — S. Thomas de Villanova in quadam concione sua de vanitate nonnullorum, qui devotis affectuosisque verbis se totaliter Deo deditos esse profitentur, cum tamen cor illorum ab eo sit alienissimum, ait: «Videns quamplurimos in oratione jactantes: Deus meus, amor meus, bonum meum, dulcedo mea, gloria mea, si adest spiritus, verum dicis, alias sine dubio mentiris, et veritas non est in te; nam Dous tuus venter est, et desiderium tuum pecunia, aut honor tuus, aut libido, aut quodvis aliud temporale lucrum.»

5. — S. Hieronymus ait: «Ne his quidem accomodandam fidem, qui cum polleant integritate fidei, turpiter vivunt, et doctrinam integritatem malis operibus destruant, utrumque enim Dei

«servis necessarium est, ut et opus sermone, et sermo operibus comprobetur.» Theophylactus quoque una cum fide operum exercitiam necessariam esse dicit: «Docet autem,» inquit, «nos si fidem absque operibus habuerimus, nihil nobis eam profuturam.» Quod nos Christiani nomine insignitissimi, severissimi supplicii instrumentum nobis erit, nisi consequenter ad nomen operati fuerimus: «Nihil sane profuerit honorifica commellatio, si desit debita obedientia, imo potius condemnabit, cum arguat aut hypocritam, aut infidelem servum, qui ore Dominum confiteatur, factis autem neget,» S. Gregorius in suis Moralibus idem nobis monitum insinuat, dum ait: «Quia enim nonnulli confitendo fideles sunt, non vendendo, hinc est quod voce Veritatis dicitur: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum celorum*; rursus ait: *Quid autem vocatis me Domine, Domine, et non facitis quæ dico?* Hinc Paulus ait: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant?*» Cajetanus quoque verba hæc de illis exponit, qui nomine tantum, non vero moribus Christiani sunt: «Ac si aperte dicat: Non omnis, qui proficitur integre fidem meam, quantumcumque ferveat exteriori cultu colendo me, intrabit in regnum celorum, sed qui fecerit voluntatem Patris mei.» In sæculo illo, in quo Tertullianus vixit, Gentiles Christianis experbrare solebant, quod essent homines parci sermone, et taciturni, quibus tamen vetustus hic Pater mirabiliter respondet, dicens: «Et si eloquium quiescat, ipse habitus sonat,» nimirum fidei suæ professionem per modestiam, humilitatem, exemplarem vitam, morumque integritatem, non vero per nomen nudum aut famam protestabantur, et hæc virtutes paganos longe efficacius ad gremium perducebant Ecclesie, quam verba ab ipsis prolata, ac proinde D. Chrysostomus, *Hom. XII in Matth.*, ait: «Prop-
«terea ne Gentiles fidem his, quæ a nobis dicuntur, accommodent, de actibus enim, non de sermonibus nostris futurorum volunt habere documentum.»

6. — Glossa ait: «Licet dicant: *Domine, Domine*, non continuo sunt credendi, hoc autem dicunt, ut a nobis recipiantur; vere dicere: *Dominus Jesus*, est in corde credere, ore confiteri, operibus attestari; nam unum sine altero, negare est.»

7. — Potest quoque hoc loco alia circa eadem verba institui observatio, eaque utilissima, ad eliminandum multorum Christianorum errorum, qui nimium in exterioribus quibusdam devotionibus confisi, eam que magis necessaria et utilis est, negligunt, scilicet exactam divinarum præceptorum observantiam, multi enim bonitatem et salutem suam spiritualiter repositam habent in recitandis spiritualibus officis et rosariis, aut aliis precibus devotis, in jejuniis, aliisque operibus similibus, absque eo, quod ad omnium præceptorum Decalogi

adimpletionem, oculum suum dirigant; quot etenim sunt, qui in peccatis et mala vita, quam agunt, in certis quibusdam confidunt devotionibus, quas, ad sanctos Advocatos suos habent, non intelligendo, quod non illis, sed soli divine legis observantia promissa sit æterna nostra salus! Hæc enim est *charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus*. I Joan., V, 3. De populis habes Galaad legimus, I Reg., XI, 1, quod a Naas Ammonitæ petierint: *Habeto nos fœderatos, et serviemus tibi*; sed quoniam ab eo retulere responsum? In hoc, inquit, *feriam vobiscum fœdus, ut erum omnium vestrum oculos dextros*; hoc enim modo sibi viam faciebat, ad faciendam in illis maximam stragem; eo ipso namque, quo dextrum unicumque oculum eruisset, ipsum in tenebris, ut dicitur, pugnasset, quia in prelio oculus dexter fuisset eratus, sinister vero scuto mansisset cœctus. S. Petrus Damianus per hunc Naas inimicum intelligit infernalem, cui multi sponte propria subiciuntur; demoni namque sufficit, quod nobis unicus tantum remaneat oculus, scilicet sinister: «Quia sæpe malignus hostis consentienti tibi, cœctus det reprobo homini, potiorem partem sanctitatis ac lucidi operis, minorem vero artificiosa quadam suæ caliditatis industria derelinquit, ut in eo quod tollitur, sit occasio damnationis, in eo quod remanet, de spe fiducia presumatur, ut peccator ad penitentiam non recurrat.» Oculus dexter est divina legis adimpletio, in virtute cuius ad dexteram collocabimur; oculus sinister externas denotat devotiones, jejunia scilicet, disciplinas, rosaria, vota certis quibusdam Sanctis et B. Virginii facta; per hæc namque multi, se licet in peccatis habitualis perseverent, tandem in fine vite ad penitentiam reducendos esse existimant, sed turpiter se delusos et deceptos esse finaliter apprehendent, quia «in eo quod tollitur est occasio damnationis.» Lamentabatur olim populus Dei electus, Isa., LVIII, 3, dicens: *Quare jejunavimus, et non aspexisti? humiliavimus animas nostras, et necisisti?* Enimvero sat multos invenietis, qui omni Sabbato in honorem Deiparæ Virginis in pane et aqua jejunant, alios qui Responsoria de S. Antonio de Padua quotidie recitant, alios qui hospitalia et oratoria assidue frequentant, alios denique, qui peregrinationibus perpetuo vacant, et tamen se non experiri, quod hæc omnia Deo accepta sint, aut aliquem iis fructum pariant, lamentantur; vultus hujus rei veram causam nosse? Deus ipse respondet: *Ecce in die jejunii vestri invenietur voluntas vestra*. In presenti Evangelio Christus satis declarat, quod primo loco et ante omnia desiderat, ut voluntatem æterni Patris sui adimpleamus, in quo observantia divina legis consistit. In lege Domini voluntas ejus. In miserabili illa Samaritæ obsidione, in qua matres, fame cogente, eo redactæ sunt, ut filios suosmet comederent, a toto populo Rex visus est indutus

cilicio, IV Reg., vi, 30 : *Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait Rex : Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si steterit caput Elisæi super ipsum hodie;* en eodem tempore, quo caro sacerdoti hujus Regis cingebatur cilicio, simul etiam jurat se occisurum sanctissimum illum, optimeque meritum Prophetam, qui in populo Israel erat : hæc est indoles et stylum multorum, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. *Matth., vii, 13.* Quot sunt qui videntur quotidie devote coronam Domini recitantes, quotidie Missam audientes, verbum Dei mira cum aviditate assuciantes, in quibus tamen, si familiarem eorum, quam domi gerunt, conversationem consideraveritis, quotidie simul videntur abominations, sensualitates, commessiones, audiuntur maledictiones et blasphemias, implacabilia nutri conspiciuntur odia.

Sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum celorum.

8. — Porro in quonam divinæ voluntatis adimpletio consistat, Jansenius his verbis declarat : « Voluntas Patris, quam facere debet ingressurus regnum celorum, in duobus consistit, nempe in fide Filii Dei, et dilectione, quæ non potest esse sine observantia externa mandatorum Dei. » Et ideo dicit S. Joannes hæc duo simul conjunxisse, scilicet amorem et charitatem erga Deum, et sanctæ legis suæ observantiam, dum, I Epist., iii, 23, ait : *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi, ut diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.* Multi sunt, qui in nonnullis operibus confidunt, eisdemque cum indefessa quadam applicatione dediti sunt, absque tamen eo, quod præcipue divinorum præceptorum executioni insistant. Populus Israeliticus arcam Dei in exercitu suo contra Philistæos pugnaturus circumtulit, sperans hanc sibi instar inexpugnabilis propugnaculi adversus inimicum futuram esse, utpote a qua in variis occasionibus immensa beneficia acceperant, nullaque in sui defensionem experti fuerant; sed quid fit? Non solum Israelitæ misere fuere dissipati et profligati, verum etiam inestimabilis ille thesaurus, in quo unicum sum refugium repositum habebant, hostibus misere cessit in prædam. Vultusne hujus facti seire mysterium? Nimis in arca ista tabulæ custodiebantur legis illius, quam Deus quondam populo suo dederat, ut ejusdem esset punitivus et exactissimus executor et custos; at vero quænam erat isthæc temeraria presumptio, quia hi Israelitæ, qui hujus legis enormissimi transgressores erant, ab hoc reconditorio legis auxilium et defensionem sibi futuram expectare et sperare non dubitabant? qua fronte petere a Deo poterant, ut ab hac arca protectionis beneficium experirentur, quando ipsi eandem summa cum irreverentia pedibus suis sub-

jecerant, pretiosissimum, quem intra se clauderat, thesaurum, divinam scilicet legem concutendo? Optime igitur Theodoretus ait : « Cur enim legem transgredientes, arcam ad auxiliandum traherent, quæ legem intus habet suam? » Idem quoque est nullorum Judæorum error, qui cum, utpote divinæ ejus voluntatis rebelles, mortis æternæ rei, divinarumque legum transgressores, Deum graviter offenderint, gratiam et assistentiam ejus exterioribus quibusdam devotiunculis sibi conciliare satagunt, claram hanc et prorsus evidentem a Christo in hodierno Evangelio prolatam protestationem minime attendentes : *Non omnis, qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui fecerit voluntatem, etc.* Dæmon nihil æque formidat, quam solam divinorum præceptorum observantiam, de reliquo, quodvis aliud bonum opus ab hac dismembratum ridet, et ludibrio loco habet. Unde S. Antonius discipulos suos monens, dicit : « Pertimescit Satanas recte viventium vigiliis, orationibus, jejuniis, mansuetudinem, humilitatem, » quibus in verbis advertendum est, quod prius præmittat hæc verba : *Recte viventium,* et postea jejunia, orationes, et alia penitentiae opera subjungat.

9. — Albertus Magnus ait : « In illud non intratur, nisi per observantiam justitiæ, et legum ad ipsum regnum pertinentium. » Christus Magister dum orationem quotidianam componens, *Matth., vi, nos regnum celorum petere docuit his verbis : Adventat regnum tuum,* immediate post nobis quoque modum illud acquirendi præscripsit, protinus subjungens hæc verba : *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra;* nam ut S. Thomas ait : « Cum dicimus : *Fiat voluntas tua,* oramus, ut impleamus mandata Dei, » neque enim alia est porta, per quam adultis in celum aditus conceditur, quam per præceptorum adimpletionem : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Venantius Fortunatus super eandem petitionem ita scribit : « Si vero queritur, quæ sit voluntas Dei, habes Dei præcepta, quæ per Moysen Dei sunt voluntate vulgata. » Et Psalmista, *Psal., i, 2,* ait : *In lege Domini voluntas ejus.* Lucas Brugensis ait : « Voluntas hic accipitur » videtur pro præceptis vite et morum, de quibus hæc saluator egerat. »

10. — S. Thomas textum illum S. Joannis adducit : *Nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo;* nemo potest ascendere, nisi descenderit de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me; unde oportet facere voluntatem Dei, sanctificatio vestra; unde dicebat David, *Psal.*

cxlii, 10 : Doce me facere voluntatem tuam. Idem quoque Salvator noster alibi in S. Matthæo, *xii, 50,* declarat, quantum sibi placeat, dum nos æterni Patris sui voluntatem facimus; dicit enim : *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.*

11. — Auctor Imperfecti ait : « Quæ est autem voluntas Dei, ipse Dominus docet : *Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium hominis, et credit in eum, habeat vitam æternam;* ergo voluntatem Dei facere, hoc est, credere in Christum. »

12. — Theophylactus, *Hom. xix,* ait : « Non dicit, qui semel facit, sed qui usque ad mortem facit. »

Additiones.

a. — *Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, etc.* Sunt qui hæc Christi verba ad omnes auditores dicta referant, sed accommodatius D. Augustinus, *lib. II de serm. Dom. in mont.* et S. Paschasius falsos Prophetas subintelligunt, de quibus erat præsens sermo, qui quamvis nomen Domini habeant in ore, operibus tamen negant. Ac proinde tanquam quædam arbores habent quidem speciosa verborum folia, operum autem fructibus carent; ac proinde regno celorum excluduntur. Sic quoque abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eandem, per vitia et peccata sua effective negent. In principio capituli xi Apocalypseo verba nonnulla leguntur quæ prima facie contradictoria esse videntur; videlicet : *Atrium autem quod est foris templum, ejice foras.* Quis atrium anteriorem partem Ecclesiæ eique conjunctam esse ignorat? Qua igitur foras ejici et dimoveri poterit? Richardus a S. Victore dubii hujus nodum resolvit, dum verba hæc in sensu spirituali exponit, dicens : « Atrium falsi Christiani sunt, qui videntur consecrati, eo quod sint baptisati, sed pleni sunt cadaveribus, id est, vitiis et pravis operibus, qui quamvis fidelibus juncti sunt nomine, longe tamen ab eis sunt actione. Isti foras ejiciuntur, quoties a fidelibus separari prædicantur. » Proprisissima certe est hæc atrii similitudo, siquidem tametsi pars quædam Ecclesiæ sit, eique appropinquat, nihilominus revera foris est : ita quoque mali Christiani, tametsi ratione baptismi ad Ecclesiam pertineant, ratione tamen male vite suæ a bonis sunt exclusi et emolumentis, quorum alias per fidelium mutuum communionem futuri fuissent participes. *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere,* querit S. Jacobus, *ii, 14, operum autem non habet? Numquid poterit fides salvare eum?* « Id est, instrumentaliter ad salutem perducere, » inquit Dionysius Carthusianus; « quasi dicat : Nemoquam. Imo reddit eum magis damnabilem; quoniam servus sciens voluntatem Domini sui et

« non faciens plagis vapulabit multis. Ideo malus Christianus gravior condemnabitur, quam infidelis, cæteris paribus. »

b. — Jam protestati fuerant discipuli, dicentes : *Domine, none in nomine tuo prophetavimus? id est, futura prædiximus. Sed mox replicat Dominus, in hoc plenum ac perfectum jus ad regnum celorum non consistere, sed potius in vera ac perfecta charitate; unde agebat S. Gregorius, *XX Mor., viii :* « Probatio sanctitatis non est signa facere, sed proximum ut se diligere; de Deo vera, de proximo « meliora quam de se sentire. » Hæc est enim voluntas Patris, ut diligatis invicem, omniaque Dei præcepta ad proximi dilectionem tendunt. S. Hieronymus de S. Joanne Apostolo refert, quod cum in ultima sua decreta ætate, a discipulis suis, celestis et superhumanæ ejus doctrinæ audiendæ cupidus, per manus duceretur ad Ecclesiam, identidem hanc repetiverit sententiam : « Filii, diligite alterutrum. » Imo addit quod, « nihil aliud per singulas solebat proferre collectas. » Et tamen Apostolus ille erat de quo canit sancta Mater Ecclesiæ : « Fluente Evangelii de ipso sacro Domini peccatoris fonte potavit. » Et iterum : « Beatus Apostolus cui revelata sunt secreta celestia. » Et S. Bonaventura addit, ipsum hoc fine super omnes alios Apostolos privilegium fuisse, ut solus super incarnatæ Sapientiæ peccatorum requiesceret, quoniam, « ad aliorum omnium illuminationem. » Nimis modo igitur ad erudiendum suos et Ecclesiam, tunc etiam nascentem erudiendum, aliud præter istud documentum tradere omisit? « Fratres et discipuli qui aderant, tædio affecti, quod eadem semper audirent dixerunt : Magister, quare hoc semper loqueris? » S. Hieronymus qui documentum istud in pondere sanctuarii adæquate ponderare novit, ita scribit : « Respondit dignam Joanne sententiam. Quia præceptum Domini est et si solum fiat sufficit. » Hugo Cardinalis super illa Epistolæ primæ ejusdem Apostoli verba : *Et hæc est annuntiatio quam audivimus ab eo et annuntiamus vobis,* ita scribit : « Emphaticè loquitur, id est, res digna annuntiatione, quasi dicat : Dignum est hoc, ut semper debeat esse in annuntiatione, quam audistis ab initio prædicationis vel conversationis nostræ. Et quid? *Ut diligatis alterutrum.* » Magnus inquam ille gentium Doctor, ad Romanos liberrime et impetriter scribit, quod nullo prorsus debito ulli sive in celo, sive in terra, sive Deo, sive hominibus obstringatur, quam solo debito dilectionis reciproca, quia hoc debito semel perfecte expedito, omnis lex perfecte adimpleta et observata esse censetur : *Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit.* *Rom., xii, 8.* Idemque Apostolus eorum qui asseruit optimam reddidit rationem, nam ad magis præcipua Decalogi præcepta sese*

reflectendo dicit: *Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo insinuat: Diliges proximum tuum.*

e. — Non mirum quod tales regnum caelorum non adipiscantur qui solo nomine contenti, factis non confitentur Dominum: ii enim sunt quos sic regius Vates, *Psal. LXXVII, 36, 37*, describit: *Dilexerunt eum in ore suo et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habitus in testamento ejus.* Quibus ipsa Domini notitia in gravius peccatum cedit. « Quo fit, » inquit Salvianus, *lib. III de Provid.*, « ut etiam nos, qui Christianos esse dicimus, perdamus vim tanti nominis, vitio pravitate. Omnino enim nihil prodest, nomen sanctum habere sine moribus, quia vita a professione discordans, abrogat illustri tituli honorem, per indignorum actuum villatatem. Quid enim est, » pergit idem, « quod nobis de Christiano nomine blandimur? Cum utique hoc ipso per nomen sacratissimum rei sumus, qui a sancto nomine discrepamus. Nam et ideo plus religionis titulo Deum laedimus, quia positi in religione, peccamus. »

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM LUCAE, CAP. XVI, VERS. 1

1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.
2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae, jam enim non poteris villicare.
3. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio.
4. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum cados olei; dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, et scribe quinquaginta.
7. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici; ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta.
8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.
9. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

VERSUS 1.

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

Dicebat autem et ad discipulos suos.

1. — Id, quod praesenti narratur Evangelio,

d. — Non igitur in caelum ascenditur per verba, sed per opera; qui verberigerando viam in caelum sternere parat, vere nugatur. Nam ut S. Hilarius, *canon. vii in Matth.*, docet: « Coelestis regni iter obedientia voluntatis Dei, non nuncupatio reper- tura est. Quid putas subnixum precationum, quam non devotio expressit, sed tumultuaria denticulavit necessitas, te ascensurum in caelos? » Audi: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit.* » Arnobius ita scribit: « Neque illud obrepat, aut spe vobis aerea blandiatur, quod Magi spondent se commendatitias habere preces, quibus emollita, nescio quae potestates, vias facies les praebent ad caelum contententibus subvolare. » Credite, nullam vide pretiuncula, quae sine vestra opera, ac diligenti tempore cura servare vos possit, et recta in caelos perducere. Superstitionis pede passim impingit per errorum devia, quisquis putat nescio qua, aut verborum formula, aut devotionis phantasia et praesumptione, recto itinere se in caelum tendere; nam exteriores illae devotionis demonstrationes, in morte quas impii praeserferunt, valde sunt fallaces.

historiam nequaquam esse asserit Lucas Brugensis, dum ait: « Fingit exemplum docendi gratia, quo majori cum gratia doceatur, ac facilius et jucundius in auditorum animos illabatur. »

2. — S. Bonaventura multa in hac parabola attente ponderanda monet: « Aliquid proponitur recogitandum, aliquid refutandum, aliquid ut

« formidandum, aliquid ut tolerandum, aliquid ut providendum, aliquid ut imitandum et aliquid ut commendandum. » Cajetanus quidem parabola conficitur claritatem et evidentiam, sed subjungit: « Applicatio ejus per singula difficilis, si non impossibilis est. »

3. — Idem quoque S. Bonaventura magis praecipuos hujus parabola: fines ad tria capita reducit. Primus est, ut hanc nobis imprimat veritatem, quod nos omnium honorum temporalium non domini, sed dispensatores sumus; unde dies aliquando veniet, in quo ad rigorosissimam reddendam rationem vocabimur, ac proinde hac parabola monitos nos esse voluit, ut omni cum sollicitudine et fidelitate iis utamur, idque per solius beneplaciti divini directionem ad hoc tendit, ut, sicut oeconomicus ille se a sua administratione amovendum esse praesentens, futuris suis necessitatibus curavit prospicere, dum sibi per bona domini sui mutuarios obstrinxit, ut in tali casu eos habere posset beneficos; ita quoque nos, qui tandem aliquando omnibus hisce bonis temporalibus exuendos esse scimus, solliciti esse debeamus, ut de bonis nobis prospiciamus aeternis, quae facile consequi poterimus, si per bona illa quae Deus in hac vita nobis contulit, liberales fuerimus erga pauperes. Tertium caput, ad quod parabola praesens dirigitur, quodque caeteris difficilior esse videtur, est: « Ut intelligamus, quod si dominus, » iniqui dispensatoris passus dispensia, laudat dispensatoris prudentiam, quod adversus dominum quidem fraudulenter, sed pro se prudenter; » egerit multo magis a Domino nostro, qui et ditissimus est, et nullum damnus potest sustinere, et cujus praecipuum est ut pauperibus benefaciamus, laudandi sumus, si bonis ejus nostrae dispensationi commissis ab ipso, ita in nostrum commodum utamur, ut per ea nobis paremus locum in aeternis mansionibus. »

4. — Porro Salvator noster populi illius Hebraei et specialiter Phariseorum avaritiam et cupiditatem probe noverat, ac proinde illis in hac parabola ob oculos statuere nitebatur, quidnam illis, ut salvarentur, faciendum esset; et paulo post eandem parabolam, per aliam de epulone conceptam corroboravit, quam nonnulli veri ejusdem eventus qui reipsa accidit, historiam esse existimant: « Ut intelligamus, quia Pharisei superbi et avari sunt, » inquit Glossa, « sicut petentibus veniam, ita egentibus pecuniam negabant, ideo Salvator nunc ad illos, nunc illis audientibus ad discipulos de pietate verba facit. » Theophylactus ait: « Dominus hoc loco vult nos docere, ut bene dispensentur credite nobis divitiae. »

Homo quidam erat dives.

5. — « Et quis erat homo iste, nisi Christus? » inquit Theophylactus, « quis dives, nisi ipse, qui in

« paupertate nostra totius creaturae divitias possidebat? Hoc Judaeis saepius inculcabat, ut intelligerent, quod inesset illi locuples deitas, cui erat humana paupertas. »

6. — S. Bonaventura quoque hac verba de Deo interpretatur, dum ait: « Intelligitur Deus Dominus omnium, dives in omnes, solus dives qui habet omnia. »

Qui habebat villicum.

7. — Syriaca legit: *Magistrum, sive praefectum domus, nam a domo regenda oeconomicus nomen refert, S. Hieronymus ait: « Oeconomicus non tam pecuniae, quam frugum et omnium quae dominus possidet, dispensator est. »* Arabicus legit: *Administratores.*

8. — Quoad sensum spirituales ait Chrysologus: « Quem, nisi hominem? cui ad colendum mundum tota fuerat commissa possessio. »

9. — S. Bonaventura ait: « Hujus villicus est quilibet homo, qui habet aliquid sive dignitatis, sive divitiarum ad dispensandum. » S. Ambrosius inquit: « Ex hoc ergo discimus, non ipsos esse dominos, sed potius villicos alienarum facultatum. » Theophylactus quoque hanc inde deducit consequentiam: « Cum non exerceamus dispensationem nem rerum ad libitum Domini, sed ad proprias illecebras commissis abutimur, criminosi villicii sumus. »

Et hic diffamatus est apud illum.

10. — Hic dispensator, prout ex decursu Evangelii deducitur, circumspicere et prudens erat quoad mundum. Unde verisimile est, quod facultates domini sui clam rapuerit et dissipavit; verumtamen: *Nihil est opertum, quod non revelabitur et occultum, quod non sciatur. Matth., x, 26.* In judicio, quod circa animam instituendum erit, omnia nuda et aperta erunt oculis ejus, illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. *Heb., iv, 17; I Cor., iv, 5.*

11. — Dionysius Carthusianus verbum *diffamatus* idem significare censet, quod *occusatus*, « Diffamatio ista iniqui apud Deum seu Christum fit variis modis, testimonio quoque multiplici; » et quidem sex modos enumerat. Primus erit: « Per ipsam ineffabilem et omnia intuentem sapientiam Dei; » unde apud Jeremiam, *xxix, 23*, protestatur, dicens: *Ego sum testis et iudex.* Secundus erit: « Per Angelos bonos, qui zelo justitiae coram Deo, opera hominum bona et mala proponunt. » Tertius erit: « Per Angelos malos. » Quartus: « Per remorsum conscientiae; » unde Apostolus, *Rom., ii, 13*, ait: *Testimonium reddente illis conscientia.* Quintus: Per evidentiam malorum operum, quae manifestantur, *Gen., iv, 10: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me.* Sextus: « Querela egentium; »